

**ZESPÓŁ KOŚCIOŁA EWANGELICKIEGO
W BRALINIE.
ELEMENT ZESPOŁU Nr 1A
nr rej. 287/Wlkp./A z 14.03.200606**

STAROSTWO POWIATOWE
w KĘPNIE
ul. Kościuszki 5, 63-600 Kępno
tel. 62 782 89 00
fax 62 782 89 01

**PROJEKT BUDOWLANY REMONTU
OGRODZENIE KOŚCIOŁA EWANGELICKIEGO
Ocena stanu technicznego ogrodzenia (mur ceglany)**

źródło: <http://www.kepnosocjum.pl/>

Obiekt: ogrodzenie kościoła ewangelickiego	
nr rejestru zabytków. Województwa Wiel- kopolskiego nr: 287/Wlkp./A z dn. 14.03.2006r	adres obiektu: Bralin ul. 3 Maja w Bralinie Inwestor: Właściciel: Gmina Bralin - 63-640 Bralin Rynek 3 Jednostka projektowa: BIURO ARCHITEKTA Bożena Wierzbička 62-872 Żydów ul. Szkolna 65 autorzy: mgr inż. architekt Przemysław Wierzbički specjalność architektoniczna: UAN-7342/30/93 Izba -- WOIA nr: WP-0244 specjalność konst.-budowlana: UAN-7342/30/93 Izba -- PIIB nr: WKP-KX5-25M-TD8 mgr inż. architekt Bożena Wierzbička
Kalisz sierpień 2018	

PODSTAWA OPRACOWANIA/ źródła

- Opracowanie zrealizowano w oparciu o zlecenie Gminy Bralin
- Zgodnie z zaleceniami pokontrolnymi WUOZ w Poznaniu delegatura w Kaliszu – pismo Ka-WN.5183.2749.2015 z dnia 29.09.2015 r.
- Opracowanie własne „POGRAM PRAC REMONTOWO-KONSERWATORSKICH ZESPÓŁ KOŚCIOŁA EWANGELICKIEGO W BRALINIE – 2016”
- Wizje i pomiary w terenie
- Zdjęcie archiwalne kościoła z otoczeniem: <http://www.kepnosocjum.pl/>

Historia powstania zespołu

W marcu 1861 r. Ewangelicka Rada Naczelna w Berlinie przy okazji akceptacji rocznego sprawozdania wikariusza Langa nakazała wrocławskiemu konsystorzowi przygotowanie projektu i kosztorysu budowlanego kościoła w Bralinie, ponieważ uznała tę budowę za pilną¹³. Wrocławski Królewski Konsystorz 13 lutego 1862 r. wydał pierwsze oświadczenie, że zamierza powołać ewangelicką parafię w Bralinie, która miała obejmować: miasto Bralin, dominium i wieś Bralin, Chojęcin z folwarkami, dominium i wieś Nosale, wieś Mnichowice. Turkowy, Gołę z Lipnikami. Wielki i Mały Tabor oraz Czermin.

Kościół wybudowany został w drugiej połowie XIX wieku najprawdopodobniej około roku 1875r w stylu neogotyckim. Jego wnętrze stylizowane jest na archetypie jednonawowej bazyliki antycznej.

Od czasu drugiej wojny światowej kościół pełnił funkcję sakralną. W chwili obecnej nie jest użytkowany. Obecny właściciel, jakim jest gmina Bralin, zamierza po przeprowadzenie prac konserwacyjnych i adaptacyjnych przeznaczyć obiekt na okresowych wystaw oraz zgromadzeń publicznych.

Ocena stanu technicznego ogrodzenia (mur ceglany) terenu kościoła św. Jana Ewangelisty w Bralinie .

CEL OPRACOWANIA. celem opracowania jest określenie stanu technicznego ogrodzenia oraz koniecznego zakresu prac wymaganych dla poprawy stanu dostosowania tego elementu zespołu do nowej funkcji

Opinie wykonana na podstawie oględzin obiektu wykonanych w maju i czerwcu 2009, uzupełnionych odkrywkami i badaniami we wrześniu 2013 roku, oraz analizy istniejących tego typu obiektów w regionie; literatury i informacji znalezionych w sieci Internet.

1. Lokalizacja:

Bralin nie posiadający obecnie praw miejskich jest ośrodkiem regionalnym w którym zlokalizowane są obiekty usług podstawowych gminy wiejskiej Bralin. Zespół Kościoła Ewangelickiego zlokalizowany jest w miejscowości Bralin w centrum miejscowości w centrum lokalnej strefy zurbanizowanej. Teren kościoła jest otoczony z dwu stron ulicami Wrocławską, i 3 Maja oraz dwoma ulicami lokalnymi, w stronie wschodniej parceli kościelnej wydzielono plac zabaw dla dzieci. Podłoże gruntowe jest dogodne do fundamentowania, poziom wód gruntowych znajduje się poniżej strefy fundamentowania. Wody opadowe odprowadzone są powierzchniowo do lokalnej kanalizacji deszczowej.

2. Forma architektoniczna, wystrój estetyczny budynku; stan zachowania.

Ogrodzenie kościoła wykonane jest w technologii murowej z cegieł licowych fugowanych . Estetyk ogrodzenia dostosowana jest do estetyki budynku głównego zespołu – kościoła który posiada elewacje ceglane z cegły licowej.

Od czasów powstania ogrodzenie uległo przebudowie polegającej na likwidacji słupów poza strefą frontową. Przy przebudowie użyto materiałów i elementów pierwotnych (piaskowcowe czap nakrywających słupy ogrodzenia, zlikwidowano wtedy również, najprawdopodobniej kute kowalskie bramy, furty i przęsła wypełniające pola pomiędzy słupami ogrodzenia.

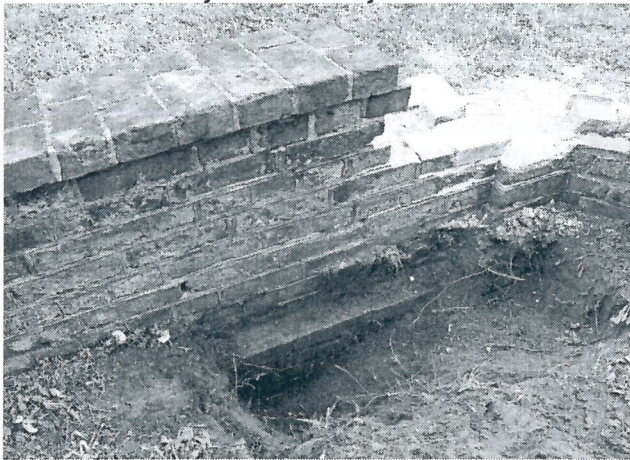
Elementy kształtujące wystrój obiektu:

Wystrój estetyczny ogrodzenia wynika z zastosowania sztuki murowania z cegły licowej ceramicznej licowej bez szklwionego lica. Wykonane elementy ozdobne z cegły jak rolka, gzyms, nakrywa muru itp.

3. Opis konstrukcji: - charakterystyka i stan techniczny:

3.1 fundamenty -konstrukcja

W miejscu lokalizacji ogrodzeni występują proste posadowienie. W poziomie obecnego i projektowanego poziomu posadowieni fundamentu ogrodzenia nie występuje woda gruntowa. Wody opadowe odprowadzone są naturalnymi spadkami do lokalnej kanalizacji deszczowej, zlokalizowanej w ul. 3 Maja

odkrywki fundamentu muru

Mur posiada fundament wykonany z cegły w o szerokości około 50 cm i wysokości 4 warstw cegieł wążku murowego to jest około 35 cm.

Odsadzki fundamentu wynoszą około 12cm od lica muru od wnętrza parceli i około 9 cm od zewnętrznego lica muru.

Zagłębienie fundamentu wynosi ,od wnętrza od 30 do 50 cm. Od zewnętrznego lica muru, od 15 do 35 cm w zależności od ukształtowania niwelety przylegającego chodnika Od strony chodników lico boczne fundamentu jest również cokołem muru. Głębokość posadowienia jest powyżej przewidywanej dla miejsca lokalizacji głębokości przemarzania gruntu..

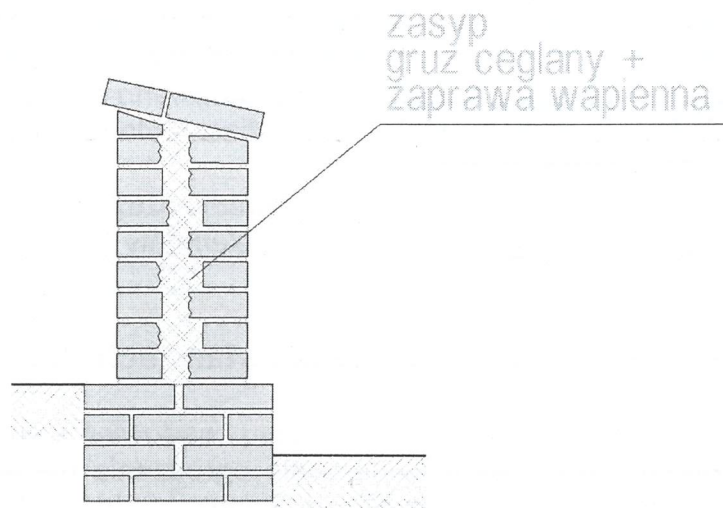
3.1.1 fundament - stan zachowania:

W wykonanej odkrywce nie stwierdzono znaczącej destrukcji cegieł wążku fundamentowego co świadczy o tym , że w gruncie nie występują czynniki szkodliwe dla ceramiki. Destrukcji uległa zaprawa wapienna stosowano w murze. Uszkodzenia fundamentów wynikają głównie z oddziaływania korzeni drzew rosnących w pobliżu, co stwierdzono w odkrywce. Oraz z powodu wykonania fundamentów dość płytko w strefie narażonej na przemarzanie i związane z tym oddziaływanie.

3.2. mur ogrodzenia - konstrukcja

Wykonano z cegły licowej nieszkliwionej. Technika wykonania polegała na wymurowaniu obu ścian licowych o szerokości główki cegły z miejscowym wzmocnieniem polegającym na wmurowaniu cegieł ułożonych wozówką do wnętrza muru nie jako watek ciągły, powiązany pomiędzy oboma warstwami licowymi a jedynie jako miejscowe wzmocnienie wążku. Powstała w murze wewnętrzną szczelinę o szerokości od 10 do 15 cm wypełniono gruzem ceglany i zalano zaprawą wapienną stosowaną przy murowaniu. Mur nie posiada poziomej izolacji przeciwwilgociowej.

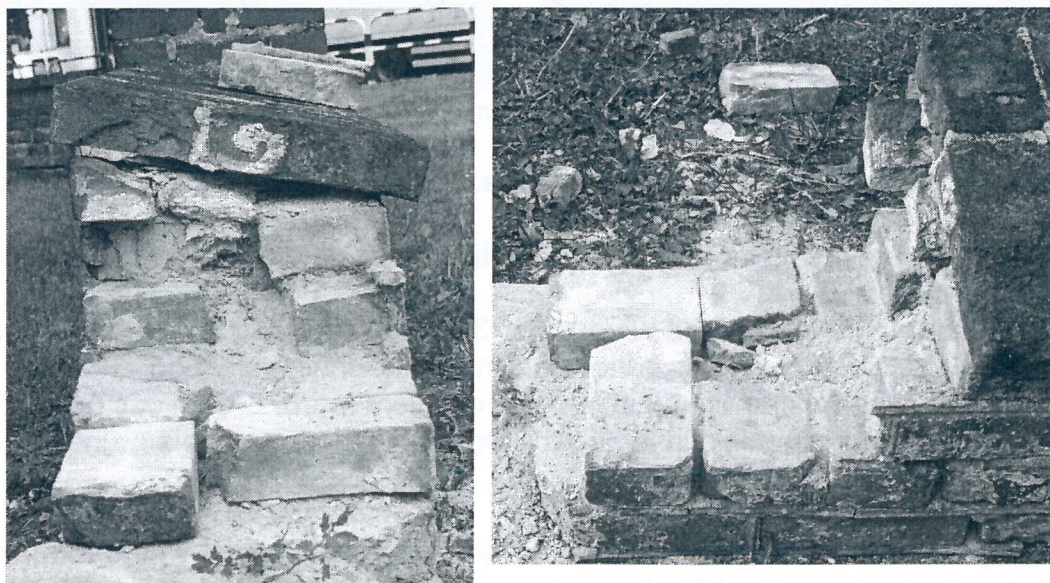

przekrój - zasada budowy muru

3.2..2 mur ogrodzenia –stan zachowania

Stan zachowania muru ogrodzenia jest zły. Zastosowano cegły od średniej jakości, które nie uległy znaczącej destrukcji. Metoda wykonania należy do tzw. „oszczędnych” w wyniku której nie powstawał mur stanowiący jednolitą bryłę a mur warstwowy, wypełniony wewnątrz gorszym materiałem (gruz i zaprawa wapienna). Szczelinę we wnętrzu zamknięto warstwą nakrywy ceglanej z cegły ułożonej ze spadkiem na zewnątrz parceli. Pierwotnie mur posiadał słupy o wysokości około 2,8 m wypełnione kutymi przesłami ogrodzenia.

Przekrój muru w miejscu całkowitej destrukcji spowodowanej oddziaływaniem korzeni drzew

W nieznanym czasie, prawdopodobnie w okres II Wojny Światowej (domysł wynikający z porównania działań okupantów niemieckich, w tym samym okresie, w kościele św. Marcina w Kępnie) Zlikwidowano elementy metalowe ogrodzenia oraz obniżono wysokość słup do około 1,5 m. Zachowano zwieńczenia obniżonych słupów wykonane z piaskowcowych nakryw – daszków układając je jako zwieńczenie obniżonych słupów.

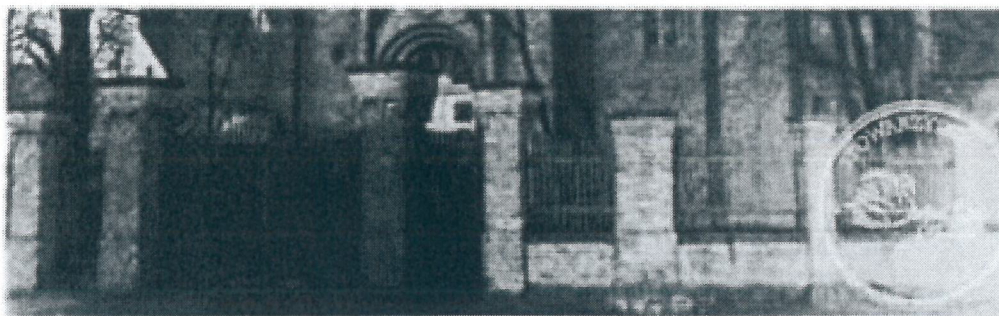
W skutek zastosowanej metody wykonania oraz późniejszych przeróbek, nastąpił oddziaływanie czynników zewnętrznych na wypełnienie szczeliny murowej spowodowało destrukcji wypełnienia, spoiwa, zaprawy wapiennej która zmieniła się w pył wapienno piaskowy (krzemianowy), nie posiada obecnie żadnej wytrzymałości mechanicznej. Czynnikiem szkodliwym

były wody opadowe i wilgoć zawarta w powietrzu. W skutek tego wypełnienie wewnętrzne muru uległo całkowitej destrukcji.

3.3. Front ogrodzenia, bramy i furty ogrodzenia -- odcinek A-B -- konstrukcja

Odcinek bramny ogrodzenia wykonano w podobnej technologii murowej. Słupy bramy furt bocznych mają wysokość od 3,4 do 4,7 m. Brama i furty były pierwotnie wykonane w technice kowalskiej, co pokazuje zachowane zdjęcie kościoła. Zlikwidowano je w okolicznościach wskazanych wyżej.

źródło: <http://www.kepnosocjum.pl/>

3.3.1 Front ogrodzenia, bramy i furty ogrodzenia -- odcinek A-B -- stan zachowania

Odcinek bramny ogrodzenia wykonano bardziej starannie oraz nie poddano przebudowie. Z tych względów stan zachowania jest lepszy niż odcinków bocznych i tylnych ogrodzenia. Jedynie w strefie przycokołowej występuje znaczna destrukcja wątku murowego.

3. Wnioski i zalecenia.

Z uwagi na zły stan zachowania ogrodzenia poza odcinkiem frontowym A-B. Nie ma uzasadnienia technicznego i ekonomicznego do przeprowadzenia konserwacji zachowawczej tych elementów ogrodzenia. Wskazany jest dokonanie rozbiórki muru i otworzenie go, w zależności od decyzji Woj. Konserwatora Zabytków w następujących możliwych zakresach:

1. całkowite odtworzeniem stanu pierwotnego ogrodzenia z przywróceniem kowalskich elementów przęsł. Z reużyciem materiału ceglanego odzyskanego z rozbiórki z reużyciem materiału ceglanego odzyskanego z rozbiórki z ewentualnym uzupełnieniem materiałem z innego obiektu z epoki który został rozebrany. Z wykonaniem nowego fundamentu betonowego prawidłowo posadowionego poniżej poziomu przemarzania gruntu w miejscu lokalizacji to jest min 80 cm poniżej terenu.
2. odtworzenie stanu obecnego, reużyciem materiału ceglanego odzyskanego z rozbiórki oraz z wykonaniem nowego fundamentu betonowego prawidłowo posadowionego poniżej poziomu przemarzania gruntu w miejscu lokalizacji to jest min 80 cm poniżej terenu.
3. odtworzenie jedynie przebiegu bocznych ogrodzeń w formie niskiego parkanu, który stanowił by ściankę oporową pomierzy poziomem gruntu - trawnika wokół kościoła a poziomem chodników ulic, różnica poziomów wnosi od 30 do 70 cm. Stanowiło by to czytelne w przestrzeni miejsca symboliczne dzielenie historycznej strefy kościelnej od strefy ulic publicznych, nie powodując jednocześnie nieuzasadnionego dziś faktycznego fizycznego podziału przestrzeni użytkowanej dziś faktycznie jako jednolita strefa publiczna, co wiąże się również z zamiarem adaptacji budynku kościoła na potrzeby gminy, dla prowadzenia w nim okolicznościowych zebrań, imprez kulturalnych i innych regionalnych okazjonalnych wydarzeń. Forma takiego parkanu powinna nawiązywać do formy obecnego ogrodzenia. Dla tego rozwiązanie również konieczne jest

wykonanie prawidłowego fundament, poniżej poziomu przemarzania gruntu w miejscu lokalizacji to jest min 80 cm poniżej terenu.

4. w każdym z tych przypadków odcinek frontowy ogrodzenia A-B podlegałby zachowaniu, po przeprowadzeniu konserwacji zachowawczej zachowanych elementów słupów bram i furt. W przypadkach 1 i 2 odtwarzanie elementów kutych strefy bramnej wydaje się nieuzasadnione.

Zgodnie z pismem WUOZ w Poznaniu Delegatura w Kaliszu znak: Ka-WN.5183.2806.2018 z dnia 12.06.2018, do realizacji przyjęto wariant 2 oznaczony w piśmie WUOZ „b”.

.....
mgr inż. architektury i budownictwa lądowego Przemysław Wierzbicki

uprawnienia:

specjalność architektoniczna: UAN-7342/30/93

Wielkopolska-Okręgowa Izba Architektów RP nr: WP-0244

do wykonywania prac projektowych w specjalności architektonicznej
przy obiektach zabytkowych nieruchomościach

specjalność konstrukcyjno - budowlana: UAN-7342/30/93

Polska Izba Inżynierów Budownictwa nr: WKP-KX5-25M-TD8